

VEPRAT PENALE KUNDËR PASURISË

Elizabeta Imeraj ¹

Abstrakt:

Mbrojtja juridike penale e pronës private, daton që nga koha e lindjes së shtetit dhe së drejtës. Në kuptimin e gjerë, në veprat penale kundër pasurisë bëjnë pjesë të gjitha ato vepra, të cilat janë të drejtuara kundër pronës, gjegjësisht që kryerësi vetes t'i sjellë dobi pasurore të kundërligjshme, pa marrë parasysh se a gjenden në këtë grup, apo në ndonjë grup tjetër të veprave penale. Në raport me veprat penale, të cilat janë kryer në të kaluarën, veprat e sotme penale, kryesisht dallohen sipas mënyrës, formës dhe teknikës së kryerjes. Edhe sot ekzistojnë vepra penale kundër pasurisë si: vjedhje, vjedhje të rënda, vjedhje grabitqare, mashtrime dhe vepra penale të tjera klasike, por mënyra e kryerjes së veprave penale të cekura ka ndryshuar, duke iu përshtatur raporteve të reja pasurore, si dhe mundësive bashkëkohore, teknike dhe mjeteve të cilat shfrytëzohen gjatë operacioneve dhe transaksioneve të ndryshme financiare. Sot vjedhjet, mashtrimet dhe veprat të tjera kryhen shpeshherë përmes futjes, fshirjes apo ndryshimit të të dhënave kompjuterike, apo programeve dhe mënyrave tjera të ndikimit në rezultatet e procedimit të përpunimit elektronik të të dhënave përmes të të cilave kryhen dobi pasurore të kundër ligjshme jashtëzakonisht të mëdha.

¹ Albania, Prosecution of serious crimes, Tirana, Republic of Albania

Vështrime të përgjithshme

Veprat penale kundër pasurisë bëjnë pjesë në të ashtuquajturin kriminalitet klasik dhe janë të njohura edhe me ligjet penale më të vjetra. Me pasuri, nënkuptohen sendet e luajtshme dhe të paluajtshme, të drejtat pronësore dhe interesat pronësore, të cilat i takojnë personit fizik dhe juridik². Mbrojtja juridike penale e pronës private, daton që nga koha e lindjes së shtetit dhe së drejtës. Në kuptimin e gjerë, në veprat penale kundër pasurisë bëjnë pjesë të gjitha ato vepra, të cilat janë të drejtuara kundër pronës, gjegjësisht që kryerësi vetes t'i sjellë dobi pasurore të kundërligjshme, pa marrë parasysh se a gjenden në këtë grup, apo në ndonjë grup tjetër të veprave penale. Në raport me veprat penale, të cilat janë kryer në të kaluarën, veprat e sotme penale, kryesisht dallohen sipas mënyrës, formës dhe teknikës së kryerjes. Edhe sot ekzistojnë vepra penale kundër pasurisë si: vjedhje, vjedhje të rënda, vjedhje grabitqare, mashtrime dhe vepra penale të tjera klasike, por mënyra e kryerjes së veprave penale të cekura ka ndryshuar, duke iu përshtatur raporteve të reja pasurore, si dhe mundësive bashkëkohore, teknike dhe mjeteve të cilat shfrytëzohen gjatë operacioneve dhe transaksioneve të ndryshme financiare. Sot vjedhjet, mashtrimet dhe veprat të tjera kryhen shpeshherë përmes futjes, fshirjes apo ndryshimit të të dhënave kompjuterike, apo programeve dhe mënyrave tjera të ndikimit në rezultatet e procedimit të përpunimit elektronik të të dhënave përmes të të cilave kryhen dobi pasurore të kundër ligjshme jashtëzakonisht të mëdha³. Mbrojtja e pasurisë, e cila përfshinë jo vetëm sendet-objektet, por edhe mbrojtjen e të drejtave pasurore (nga mashtrimi, shtrëngimi) dhe interesave pasurore (cenimi i interesave pasurore - është keqpërdorimi i besimit) në masën më të madhe realizohet me masat e së drejtës civile dhe ekonomike, ndërsa me aplikimin e sanksioneve penale, vetëm kur vjen deri te cenimi, apo rrezikimi i pasurisë, ka ardhur përmes përdorimit të forcës, kërcënimit, shantazhit apo përmes veprimeve të ngjashme, që janë me rrezikshmëri shoqërore. Mund të theksohet, se kjo mbrojtje është e kufizuar për arsye se, kryesisht ka të bëjë me cenimin e drejtave pasurore, që janë gjëra të luajtshme, ndërsa në raste të rralla te ato të paluajtshme dhe për arsye se me këtë mbrojtje janë përfshirë cenimet të bëra me paramendim. Megjithatë, pa marrë parasysh nivelin e kufizuar të mbrojtjes juridike penale të

² Salihu, Ismet, E drejta penale, pjesa e veçantë, Prishtinë, 2009, fq. 339.

³ Halili, Ragip, Kriminologjia, Prishtinë, 2011

pasurisë, rëndësia e kësaj mbrojtje është e pakontestueshme. Në kuadër të mbrojtjes juridike të pasurisë, mbrojtja juridike penale pa dyshim paraqet vetëm një pjesë të saj, por specifike dhe shumë të rëndësishme, se pa mbrojtjen juridike penale nuk mund të mendohet mbrojtja efikase dhe efektive e pasurisë. Për këtë dëshmojnë, veçanërisht numri jashtëzakonisht i madh i veprave penale. Objekt mbrojtës i këtyre veprave penale, është pasuria private dhe shtetërore, si dhe pasuria shoqërore e cila u takon personave juridik dhe e cila ende nuk është privatizuar. Me dispozitat e këtij kapitulli, janë paraparë ato vepra penale, me të cilat objekt dominues është mbrojtja e pasurisë.⁴ Por pasuria nuk mbrohet vetëm me dispozitat e kapitulli, ajo mbrohet edhe me dispozitat të kapitujve të KPK-së, të cilat kanë objekt të posaçëm grupor të mbrojtjes juridike-penale, por me të cilat mbrohet edhe pasuria si për shembull, veprat penale kundër mjedisit, kafshëve, bimëve dhe objekteve kulturore, veprat penale kundër sigurisë së përgjithshme të njerëzve, veprat penale kundër pasurisë etj. Dallimi ndërmjet këtyre veprave penale është në atë se, veprat kundër pasurisë, prona paraqitet si objekt themelor, i vetëm mbizotërues i mbrojtjes, ndërsa te veprat tjera penale, ajo paraqitet si objekt i mbrojtur së bashku me ndonjë objekt tjetër, me ç'rast ky objekt tjetër ka domethënie primare. Kjo do të thotë, që veprat penale nga ky kapitull, paraqesin veprat penale kundër pasurisë klasike të cilat kanë, së bashku me veprat me veprat penale kundër jetës dhe trupit ka një histori më të gjatë. Kanë ndrushuar mënyrat dhe mjetet e kryerjes së veprave dhe format e shfaqjes, por esenca e tyre ka mbetur e njëjtë. Karakteristikë themelore e numrit më të madh të veprave kundër pasurisë, është përvetësimi i kundërligjshëm i dobisë pasurore. Këto janë të gjitha ato vepra penale, te të cilat veçori konstituive është qëllimi i përvetësimit të dobisë pasurore të kundërligjshme. Veprat e tilla janë psh. vjedhjet, vjedhjet e rënda, vjedhjet grabitqare, shantazhi etj. Te disa vepra penale të këtij kapitulli (veprat penale kundër pasurisë) kryhen vetëm me qëllim që ta mbajë në posedim të vetin, por pa pasur qëllim të përvetësimit.

Ekzistojnë vepra penale, te të cilat nuk ekziston asnjëri prej këtyre qëllimeve të përmedura, vetëm qëllimi i marrjes së sendit të huaj për shkak të shërbimit dhe përdorimit për qëllimet për të cilat është destinuar, në mënyrë që pas kësaj përsëri t'i kthehet pronarit të mëparshëm. Vepra e tillë është e njohur edhe nga e drejta penale romake si shfrytëzim i kundërligjshëm i sendit pa qëllim të përvetësimit. Anën subjektive të të gjitha veprave penale kundër pasurisë e paraqet paramendimi, sepse përveç qëllimit si karakteristikë subjektive, këto vepra mund të dallohen edhe sipas disa rrethanave objektive. Kështu, objekt të sulmit

⁴ Salihu, Ismet, E drejta penale, pjesa e veçantë, Prishtinë, 2009, fq. 339.

mund të renditen në dy grupe:vepra kundër sendeve të luajtshme dhe në vepra penale kundër pasurisë në përgjithësi dhe të drejtave dhe interesave pasurore. Te të parat, veprimi i kryerjes apo sulmit, përbën rrëmbimin apo përvetësimin e sendeve të huaja të luajtshme (vjedhje, vjedhje e rëndë, vjedhje grabitçare, grabitje etj). Derisa te veprimet të tjera, kryerja paraqitet në forma të tjera siç janë:mashtrimi, mashtrimi me subvencionet, keqpërdorimi i sigurimit, shantazhi, keqpërdorimi i besimit, dëmtimi i të drejtave të personit tjetër etj. Sipas mënyrës së kryerjes, dallohen veprat e rrëmbimit (vjedhja,vjedhja e rëndë, grabitja etj), veprat e përvetësimit (psh. shpërdorimi), veprat të cilat kryhen me përdorimin e forcës dhe kërcënimit (detyrimi,shantazhi), veprat të cilat kryhen me mashtrim apo shfrytëzim, gjegjësisht me keqpërdorimin e ndonjë rrethane (psh.mashtrimi, kontraktimi joproporcional). Veprat te të cilat veprimin, ose mosveprimin në dëm të pasurisë e ndërmerr vet i dëmtuari, gjegjësisht viktima (psh. mashtrimi, detyrimi, shantazhi), veprat të cilat nuk kanë për qëllim përvetësimin e sendit por vetëm dëmtimin apo asgjësimin e tij (psh dëmtimi i pasurisë së luajtshme).Te shumica e veprave penale, vlera pasurore bëhet me vepër penale, gjegjësisht dëmet e shkaktuara paraqesin rrethanë kualifikuese. Pasi që veprat penale kundër pasurisë, kanë elementin vleror sepse dëmi i shkaktuar nga kryerja e tyre mund të shprehet në para, kështu edhe format kualifikuese te shumica e veprave penale (vjedhja e rëndë, mashtrimi, shpërdorimi, fajdeja) paraqiten kur dëmi tejkalon shumën e caktuar në para, gjegjësisht kur shumë e përvetësuar e dobisë pasurore në mënyrë të kundërligjshme e kalon shumën e caktuar me ligj. Në rastet e ekzistimit të dëmeve të vogla, krahas ekzistimit të rrethanave tjera, vepra kualifikohet si formë e lehtë, e privilegjuar, e shpërdorimit apo mashtrimit.

Veprat penale kundër pasurisë, konsiderohen forma të rënda, të kualifikuara në rastet kur kryhet me dhunë apo me kanosje, duke përdorur armë apo mjete të rrezikshme, duke vepruar posaçërisht në mënyrë të rrezikshme dhe të vrazhdë etj. Me dispozita të KPK-së, është inkriminuar mundësia e lirimit nga dënimi, nëse kryerësi i veprës penale e kthen pasurinë e përvetësuar, ose e ka në posedim para se të jetë njoftuar për fillimin e procedurës penale.

Llojet e veprave penale të vjedhjes sipas Kodit Penal

Vjedhja është delikt më i vjetër i së drejtës civile i njohur qysh nga e drejta romake me termin *furtum*. Vjedhja, apo *furtum* në të drejtën romake ishte delikt, që do të thoshte cënim i

pasurisë së huaj, krahas nxjerrjes së njëkohshme të dobisë për delikuentin.⁵ Ky ishte kuptimi fillestar i vjedhjes (fortumit), përmbajtja e të cilit më vonë do të zgjerohet me qëllim të ruajtjes sa më të sigurtë të poseduesve të pronës nga shtresat e varfëra. Vjedhja është përvetësimi i qëllimshëm kundërligjor i pronës së luajtshme, e kryer me qëllim të përfitimit.

Vepra penale e vjedhjes, në Kodin Penal është inkriminuar.

1. Kushdo që personit tjetër ia merr pasurinë, e cila vlerësohet në shumën prej pesëdhjetë (50) euro apo më shumë, me qëllim të përvetësimit të kundërligjshëm për vete, apo për personin tjetër, dënohet me gjobë dhe me burgim deri në tre (3) vjet.

2. Nëse vlera e pasurisë së vjedhur është më pak se pesëdhjetë (50) euro, kryerësi dënohet me gjobë ose me burgim deri në gjashtë (6) muaj.

Pra, vepra penale e vjedhjes, definohet si marrje e pasurisë së huaj (e sendeve të luajtshme) me qëllim të përvetësimit të kundërligjshëm të saj për vete, apo personin tjetër. Në këtë mënyrë është dhënë koncepti i përgjithshëm i vjedhjes, i cili përfshinë të gjitha elementet të cilat janë të përbashkëta për të gjitha format e kësaj vepre penale, si veprimi i marrjes së sendit të huaj i luajtshëm, si objekt i veprimit dhe qëllimit të kryerësit të veprimit që për vete, apo për personin tjetër të përvetësojë dobinë pasurore të kundërligjshme. Nëse marrja e pasurisë së huaj, nuk është bërë me qëllim të përvetësimit, atëherë mund të bëhet fjalë për vepër penale të marrjes së pasurisë së huaj të luajtshme.

Pasuria e cila është objekt i vjedhjes, duhet të jetë e luajtshme. Me shprehjen pasuri e luajtshme, duhet nënkuptuar të gjitha sendet të cilat mund të barten prej një vendi në vendin tjetër, pa e dëmtuar substancën e tyre. Andaj, në të drejtën penale nocioni i pasurisë së luajtshme është më i gjerë, se nocioni i pasurisë së luajtshme në të drejtën civile. Kështu, disa sende të cilat në të drejtën civile konsiderohen të paluajtshme për shkak se u takojnë gjërave të paluajtshme, psh. Pajisjet e shtëpisë (radiatorët, tjegullat, vaska bojleri etj.) në të drejtën penale konsidohen sende të luajtshme. Të gjitha ato sende të cilat mund të çmontohen, në të drejtën penale konsiderohen sende të luajtshme.⁶

Objekt i vjedhjes është sendi i huaj i luajtshëm, i cili gjendet në posedim të personit tjetër. Sendi në kuptimin e veprës penale të vjedhjes duhet të kuptohet si pjesë materiale e natyrës (përfshirë edhe kafshët), i cili gjendet në posedim njerëzor, mund të jetë objekt i së drejtës së pronës në kuptimin e së drejtës pronësore. Gjendja agregate në të cilën gjendet sendi nuk është me rëndësi, kështu që sendet mund të jenë në gjendje të ngurtë, të lëngët apo

⁵ Puhan, Ivo, Edrejta romake, Prishtinë, 1989, fq. 372.

⁶ Salihu, Ismet, E drejta penale, pjesa e veçantë, Prishtinë, 2009, fq. 342.

të gaztë. Nuk konsiderohen sende, ato pjesë materiale të natyrës të cilat nuk mund të jenë në zotërimin dhe nën kontrollin e njeriut, siç janë psh. ajri atmosferik, nxehtësia e diellit, elektriciteti i lirë në natyrë, sentimentet në natyrë-shiu, bora etj.

Që sendi të jetë objekt i vjedhjes, gjegjësisht që të mund t'i merret tjetrit, duhet patjetër që të jetë i luajtshëm. Si gjëra të luajtshme, në kuptimet juridike-penale duhet të konsiderohen pjesët e ndara materiale të natyrës të arritshme (përshatshme) për njerëzit të cilat njeriu mund t'i ketë në posedim dhe zotërim, po sipas rregullit mund të transferohen nga një vend në vendin tjetër, e që në këtë rast nuk ndryshon përbërja e tyre. Send i luajtshëm në kuptimin e veprës penale ,konsiderohet ai send i cili mund të jetë i luajshëm gjegjësisht i lëvizshëm nga vendi dhe i marr apo bartur. Nëse shtë ndarë sendi i luajtshëm nga sendi i paluajtshëm, apo nga sendi tjetër i luajtshëm para kryerjes së vjedhjes apo është ndarë gjatë marrjes së sendit, për ekzistimin e vjedhjes nuk është e rëndësishme.

Njeriu i gjallë nuk mund të jetë objekt i vjedhjes, sepse nuk është send dhe në rastin e marrjes së njeriut nuk bëhet fjalë për vjedhje, por për rrëmbim (grabitje). Mirëpo, pjesët e trupit të njeriut, kur janë të ndara nga trupi, bëhen sende të luajtshme dhe mund të bëhen objekt vjedhjeje (psh.flokët e prera, të cilat mund të shfrytëzohen për ndërtimin e parukeve dhe si të tilla kanë vlerë pronësore). As kufoma e njeriut, para varrimit, as pas varrimit, nuk konsiderohet send i luajtshëm dhe sipas rregullit nuk mund të jetë objekt i vjedhjes. Përjashtimisht, kufoma e njeriut në institutin e anatomisë ku shfrytëzohet për qëllime shkencore dhe arsimore-medicinale, mund të jetë objekt vjedhjeje, nëse ka vlerë pasurore. Objekt i vjedhjes mund të jenë sendet artificiale të cilat gjenden në kufomë, siç janë dhëmbët e arit apo pjesë të tjera të ndërtuara në organizëm. Objekt i vjedhjes, mund të jenë sidomos stollitë e arit, rrobat apo gjërat tjera të cilat gjenden te kufoma, sepse ato janë pronë e trashëgimtarit të të vdekurit, e nëse nuk ka trashëgimtar, atëherë i përkasin pronës shoqërore, në ujdi me rregullat e trashëgimisë. Në këtë rast, këto sende merren nga personi i vdekur, sepse nuk janë në zotërim të tij, por janë në zotërim të atij që kujdeset për kufomën deri në rastin e varrimit. Konsiderohet se sendet e të vdekurit në varr, apo sendet në varr mund të jenë objekt i vjedhjes sepse ato sende nuk janë të braktitura, sepse këto janë gjëra të trashëgimtarit të të ndjerit dhe se gjenden në zotërim të tyre. Nëse trashëgimtarët shuhën dhe nuk ka kush të disponojë me këto sende, ato kalojnë në pronë shoqërore.

Objekt i vjedhjes mund të jetë sendi i huaj i luajshëm , d.m.th.vetëm ai send i luajtshëm i cili është në pronësi të personit tjetër, fizik apo juridik. Kështu që, vjedhja e sendit të vet nuk është e mundur. Edhe sendi i luajtshëm në të cilin kryerësi është bashkëpronar apo në pronësi të përbashkët mund të jetë objekt i vjedhjes.

Koncepti i pronësisë përputhet në këtë rast me konceptin e pronësisë në të drejtën civile. Sendet të cilat fare nuk mund të jenë në pronësi të personit fizik apo juridik, si të mira në përdorim të përgjithshëm, ashtu që janë të destinuara t'iu shërbejnë të gjithë njerëzve, nuk mund të jenë objekt i vjedhjes psh. uji i detit. Objekt i vjedhjes nuk mund të jenë sendet e braktisura apo sendet për të cilat nuk dihet se kujt i takojnë.⁷

Marrja e sendit të huaj të luajtshëm, paraqet vepër penale vetëm nëse marrja është kryer me qëllim që përmes përvetësimit të sendit t'i sigurojë vetes apo tjetrit, dobi të kundërligjshme pasurore. Nëse marrja e sendit nuk është kryer me qëllimin e përmendur nuk ekziston vjedhja, por mund të ekzistojë ndonjë vepër tjetër penale psh. marrja e automjetit.

Kryerës i veprës penale të vjedhjes mund të jetë çdo person. Vepra penale mund të kryhet vetëm me dashje. Krahas dashjes, për t'u konsideruar se ekziston vjedhja, marrja e sendit huaj duhet të kryhet me qëllim të përvetësimit të pasurisë, në mënyrë të kundërligjshme.⁸

Tentimvjedhja, gjithashtu është e dënueshme.

Veprat penale të vjedhjes kundër pronës private dhe shoqërore të njohura nga praktika kriminalistike, kryesisht janë këto: vjedhje të banesave, të shtëpive, vjedhje e çantave, vjedhje me rastin e marrëdhënieve seksuale, vjedhje të rrymës elektrike, vjedhje të motoçikletave, të magazinave, vjedhje të kafshëve, të shpezëve, vjedhje të automjeteve, vjedhje në automjete, vjedhje ngas xhepat etj.⁹

Vjedhje e shërbimeve

Vjedhja e shërbimeve si vepër penale kundër pasurisë nuk ka ekzistuar në KPPK-në e shfuqizuar. Pra, vepra penale e vjedhjeve të shërbimeve, është e inkriminuar me KPK-në në fuqi. Vepra të tilla penale kryhen vetëm me dashje. Vjedhja e shërbimeve është e inkriminuar në nenin 326, kapitulli XXVII (vepra penale kundër pasurisë. Kjo vepër penale kryhet me anë të lajthimit, largimit apo mënyrave tjera kur siguron shërbime, për të cilat dihet se mundëson vetëm në shkëmbim të kompensimit dhe shmang pagesën për shërbime, për të cilat dihet se mundëson vetëm në shkëmbim të kompensimit dhe shmang pagesën për shërbime të tilla. Çdo person që kryen këtë lloj vepre penale, dënohet me gjobë dhe me burgim deri në një (1)

⁷ Salihu, Ismet, E drejta penale, pjesa e veçantë, Prishtinë, 2009, fq. 342.

⁸ Salihu, Ismet, E drejta penale, pjesa e veçantë, Prishtinë, 2009, fq. 342

⁹ Latifi, Vesel, Kriminalistika, Prishtinë, 2011, fq. 318.

vit. Kur vepra penale nga paragrafi 1. kryhet me forcë, apo kanosje serioze, kryerësi dënohet me gjobë dhe me burgim deri në tre(3)vjet.

Nëse vlera e shërbimeve të vjedhura është më pak se pesëdhjetë (50) euro, kryerësi dënohet me gjobë ose me burgim deri në gjashtë (6) muaj. Për qëllime të këtij neni, shërbimet përfshijnë, por nuk kufizohet në transportimin, punën, shërbimet profesionale, teknike, apo mekanike, shërbimet e skiliftit, objektet për biseda telefonike, shërbimet e komunikimit ose telefonisë, ofrimi i ushqimit apo akomodimit, furnizimi me pasisje, vegla, vetura ose kamp-shtëpiza për përdorim të përkohshëm, furnizimi i pajisjeve për shfrytëzim ose qasja në sistemin e internetit, kompjuterik apo kabllor. Shërbim po ashtu përfshinë çmimin e hyrjes në evenimente sportive, zbavitëse, shfaqje ose ngjarje tjera që kanë çmim të hyrjes ose tarifë tjetër për pjesëmarrje.

Largimi nga biznesi, hoteli apo restoranti pa ofruar për të paguar ose pa paguar për hotel, restorant apo shërbime tjera për të cilat kompensimi zakonisht paguhet pas pranimit të shërbimeve, është dëshmi se shërbimet janë pranuar me qëllim të shmangies së pagesës. Kryerësit e këtyre veprave penale ndiqen sipas detyrës zyrtare.

Vjedhja e rëndë

Vepra penale e vjedhjes së rëndë, është përcaktuar me nenin 327 siç vijon: 1. Kushdo që kryen vjedhje nga paragrafi 1. i nenit 325 KPK-së, dënohet me gjobë dhe me burgim prej tre (3) deri në shtatë (7) vjet, nëse: 1.1. Vepra është kryer duke kaluar, apo depërtuar me forcë në veturat e mbyllura, ndërtesat, dhomat, arkat sanduqet, apo hapësirat tjera të mbyllura, ose duke hequr pengesat tjera me qëllim të përvetësimit të pasurisë së luajtshme. 1.2. Kryerësi ka vepruar në mënyrë posaçërisht të rrezikshme, apo të vrazhdë. 1.3. Kryerësi ka shfrytëzuar gjendjen e krijuar, si rezultat i zjarrit, vërshimit, tërmetit apo fatkeqësive të tjera. 1.4. Kryerësi ka shfrytëzuar paaftësinë, ose gjendjen tjetër të rëndë të personit tjetër. 2. Kushdo që kryen vjedhje nga paragrafi 1. i nenit 325 i KPK-së, ose paragrafi 1. i këtij neni dënohet me burgim prej tre (3) deri në dhjetë (10) vjet nëse; 2.1. Pasuria apo shërbimi i vjedhur ka vlerë mbi pesëmijë (5000) euro. 2.2. Pasuria e vjedhur, shërben për qëllime fetare, ose është vjedhur nga ndërtesa fetare, apo ndërtesa tjetër, që shërben për mbajtjen e ceremonive fetare . 2.3. Pasuria e vjedhur ka vlerë kulturore, fetare, apo historike, ka rëndësi të posaçme shkencore, teknike apo artistike, është pjesë e koleksionit publik, koleksionit privat të

mbrojtju, apo e ekspozites publike,ose eshte monument apo objekt i natyres nen mbrojtje. 2.4. Pasuria eshte vjedhur nga varri. 2.5. Pasuria e vjedhur eshte armë. 2.6. Kryerësi ka pasur me vete armë, apo mjet tjetër të rrezikshëm 2.7. Kryerësi ka vepruar si anëtar i grupit.

Vjedhja e rëndë është formë kualifikuese e vjedhjes, e cila ekziston kur vjedhja e zakonshme kryhet nën kushtet e veçanta, të cilat vjedhjes së zakonshme i japin formën (trajtën) e rëndë. Këto rrethana, kanë të bëjnë me mënyrën e kryerjes, kohën e kryerjes, rrezikun e veçantë të kryerësit të veprës dhe vlerën e sendeve të vjedhura.

Në varësi të rrethanave të përmendura, KPSH përmend këto forma të vjedhjeve të rënda:

- a) Vjedhje me thyerje, a vjedhje të kryera duke depërtuar a kaluar me forcë, ose duke hequr pengesat të tjera, me qëllim të përvetësimit të pasurisë së luajtshme që gjendet në hapësirat e mbyllura.
- b) Vjedhje të kryera në mënyrë posaçërisht të rrezikshme apo të vrazhdë.
- c) Vjedhje të kryera, nga ana e personit, i cili me vete ka pasur ndonjë armë apo mjet të tjetër të rrezikshëm për të sulmuar, apo për t’u mbrojtur.
- d) Vjedhje të kryer, nga ana e grupit, të cilët janë bashkuar për të kryer vjedhjen.
- e) Vjedhje të kryera, kur kryerësit kanë shfrytëzuar gjendjen e krijuar, si rezultat i zjarrit, vërshimit, tërmetit apo fatkeqësive të tjera të ngjashme.
- f) Vjedhje të kryera, kur kryerësi ,apo kryerësit kanë shfrytëzuar paaftësitë, apo gjendjen tjetër të rëndë të personit tjetër.
- g) Nëse sendi i vjedhur ka vlerë të madhe, ndërsa kryerësi e ka bërë vjedhjen me qëllim të përfitimit nga kjo vlerë.
- h) Nëse sendi i vjedhur, shërben për qëllime fetare apo sendi është vjedhur nga ndërtesa fetare apo ndërtesa tjera që shëbejnë për mbajtjen e shërbimeve fetare,
- i) Nëse pasuria e vjedhur, ka vlerë kulturore, fetare apo historike, ka rëndësi të posaçme shkencore, teknike, artistike, apo është pjesë e koleksionit privat, të mbrojtur apo të ekspozitës publike,ose është monument natyral apo objekt i natyres që është nën mbrojtje.

Si kryerës i këtyre veprave të rënda, mund të jetë çdo person, ndërsa në këndvështrimin e fajtorit është i nevojshëm paramendimi apo dashja direkte. Secila nga mënyrat e shumta të kryerjes është karakteristikë edhe për nga gjurmët të cilat mbesin në vendin e ngjarjes, ndërsa gjetja e tyre dhe përpunimi profesional ka rol jashtëzakonisht të madh për identifikimin dhe zbulimin e kryerësit. Gjatë zgjedhjes së objektit të sulmit, si dhe mënyrës së kryerjes, kryerësit mbajnë kujdes për një varg faktorësh të natyres objektive dhe subjektive. Faktorët objektiv janë niveli i sigurisë së objektit të sulmit (psh. lloji i mjetit të alarmit që shfrytëzohet), mundësia për t’iu afruar objektit pa u vërejtur, mundësia e ndonjë faktori të jashtëm (psh.trafiku i dendur, afërsia e aeroportit etj) që të ndikojë në fshehjen e zhurmës e cila bëhet si mbulues i thyerjes dhe vjedhjes, përdorimi i mjeteve të nevojshme, i veglave dhe mjeteve të tjera, të cilat janë të nevojshme për kryerjen e veprës penale. Te kjo vepër penale,

si figurë e veçantë është parashikuar edhe krijimi i kushteve dhe i mjeteve materiale për ta vjedhur pasurinë. Me krijimin e kushteve kuptohen: njohja e mjedisit ku ndodhet objekti i vjedhjes, e orarit të punës (fillimit dhe mbarimit) në një ndërmarrje apo institucion, vëzhgimi i largimit për në punë i personave të një shtëpie, mënjanimi i rojës së ndërmarrjes në kohën e kryerjes së vjedhjes, krijimi i situatës së simulimit, studimi i hyrjeve në banka private ose shtetërore, ku janë vendosur aparatura teknike të fshehta me qëllim që të nxirren jashtë përdorimit etj. Me sigurimin e mjeteve materiale kuptohen: përgatitja e çelsave të dyerve të ndërmarrjeve ose shtëpive, levave të posaçme, e mjeteve për hapjen e kasafortave, përdorimin e automjeteve për transportimin e sendeve të vjedhura, studimi i vendeve për fshehjen e sendeve të vjedhura, paraqitja e dokumenteve të falsifikuara, mjeteve teknike me qëllim të vjedhjeve të pasurisë.¹⁰ Në faktorë të natyrës subjektive bëjnë pjesë shkathtësitë, të cilat i njohin dhe teknikat me të cilat i përdorin, shprehitë e fituara në kryerjen e veprave penale, përvojën e më hershme dhe veçantitë fizike. Poashtu anën subjektive të të gjitha formave përmendura të vjedhjeve të rënda e bënë paramendimi. Ai është i ndryshëm te disa forma, por krahas veçorive tjera të vjedhjes duhet të shihet ajo rrethanë e cila këtë formë të vjedhjes e bënë të rëndë (psh.shfrytëzimin e paaftësisë së ndonjë personi, që vjedhja të kryhet me thyerje etj.). Ndërsa kryerës i veprës penale, siç e cekëm më parë, mund të jetë çdo person.¹¹

Vjedhja grabitqare

Vjedhja grabitqare në Kodin Penal është inkriminuar në këtë formë: 1. Kushdo që është zënë në befasi, në kryerjen e aktit të vjedhjes dhe me qëllim që pasurinë e vjedhur ta mbajë, e përdorë forcën ose kanosjen serioze për të sulmuar jetën apo trupin e personit tjetër, dënohet me gjobë dhe me burgim prej (3) deri në dhjetë (10) vjet. 2. Kur vepra penale nga paragrafi 1. i këtij neni kryhet nga kryerësi i cili vepron si anëtar i grupit të armatosur ose i cili ka me vete armën apo mjetin e rrezikshëm, kryerësi dënohet me gjobë dhe me burgim prej (5) deri në dymbëdhjetë (12) vjet. 3. Kur vepra penale nga paragrafi 1. i këtij neni kryhet nga kryerësi i cili vepron si anëtar i grupit të armatosur ose kur vepra penale rezulton me lëndim trupor, kryerësi dënohet me gjobë dhe me burgim prej shtatë (7) deri në dymbëdhjetë (10) vjet. 4.

¹⁰Latifi, Vesel, Kriminalistika, Prishtinë, fq. 318.

¹¹ Murati, Rexhep, Rishikimi i procedurës penale për shkak të fakteve dhe provave të reja, Prishtinë, 2006

Kur vepra penale nga paragrafi 1. i këtij neni rezulton me vdekje, kryerësi dënohet me gjobë dhe me burgim së paku dhjetë (10) vjet ose me burgim të përjetshëm.

Forma themelore e veprës penale vjedhje grabitqare

Vepra penale e vjedhjes grabitqare është një nga veprat penale pronësore më të rënda, ndërsa format e rënda të saj, u takojnë veprave më të rënda penale në përgjithësi.

Vjedhja grabitqare, është vepër penale e përbërë (komplekse) e cila përbëhet nga vjedhja dhe përdorimi i dhunës apo kanosjes. Vjedhja grabitqare fillon me vjedhje dhe pasi që kryerësi është hasur në vjedhje, e përdor dhunën ose kanosjen me qëllim që ta mbajë sendin (pasurinë) e vjedhur. Nga kjo rezulton, se vjedhja i paraprin dhunës. Konsiderohet se kryerësi është hasur në vjedhje, në rastet kur ka filluar kryerjen e vjedhjes, por nuk e ka përfunduar, apo kur ik me sendin e vjedhur, sepse edhe në këtë rast konsiderohet se nuk e ka përfunduar vjedhjen.¹²

Për ekzistimin e kësaj vepre penale është e nevojshme që të plotësohen këto kushte:

- Që kryerësi të jetë zënë (në befasi) në kryerjen e aktit të vjedhjes. - Që të ketë përdorur forcën ndaj ndonjë personi, apo kanosjen që drejtpërsëdrejti do ta sulmoj jetën apo trupin e tij. - Që forca, apo kanosja është përdorur me qëllim që sendi i vjedhur të mbahet.

Për dallim nga vepra penale e grabitjes (neni 329 i KPK), te e cila përdorimi i forcës i paraprinë vjedhjes, këtu vjedhja i paraprinë përdorimit të forcës, gjegjësisht këtu përdorimi i forcës është mjet për mbajtjen e sendit të vjedhur nga ana e kryerësit i cili është zënë në aktin e kryerjes së vjedhjes. Karakteristikë qenësore e kësaj vepre penale është vjedhja, në të cilën kryerësi është zënë në befasi.

Forma e kualifikimit të veprës penale të vjedhjes grabitqare si formë e rëndë.

Kualifikimi i veprës grabitqare si e rëndë, është përcaktuar duke marrur parasysh pasojat e shkaktuara (shkaktimi i lëndimeve të rënda trupore) apo duke marrë parasysh mënyrën e kryerjes (vepra penale është kryer nga grupi gjegjësisht shumë persona apo vepra penale është kryer me përdorimin e ndonjë arme apo mjete tjetër të rrezikshëm).

¹² Salihu, Ismet, E drejta penale, pjesa e veçantë, Prishtinë, 2009, fq. 345.

Pra, rrethanat të cilat i japin veprës formë të rëndë janë:

- shkaktimi i lëndimit të rëndë trupor ndonjë personi,
- kryerja e veprës në përbërje të grupit, - kryerja e veprës me përdorim të armës apo mjetit tjetit tjetër të rrezikshëm.¹³

Forma më e rëndë e veprës penale të vjedhjes grabitqare

Në paragrafin 4. të nenit 328 të KPK-së, është përcaktuar forma më e rëndë e veprës penale të vjedhjes grabitqare dhe ajo ekziston, kur gjatë kryerjes së veprës ndonjë person rezulton me vdekje. Kjo në të vërtetë, është një rast special i kualifikimit të vrasjes së kryer me qëllim përvetësimi, por me që këtu privimi nga jeta, paraqitet si mjet për sigurimin e veprës së kryer dhe lidhshmërisë së këtyre veprave, KPSH këtë rast e përcakton, si rast më të rëndë të veprës penale. Këtu duhet theksohet , që për ekzistimin e kësaj forme të veprës penale, nuk është e nevojshme që ndonjë person me paramendim të privohet nga jeta me qëllim të mbajtjes së sendit i cili është objekt i vjedhjes grabitqare. Me këtë lloj, vepre kemi të bëjmë edhe nëse ndonjë person privohet nga jeta, duke u detyruar që të zbulojë se ku gjenden sendet, të cilat kryerësi dëshiron t'i marr apo mbaj, apo në raste kur këtë e bënë që të thyej rezistencen, të pamundësojë thirrjen e ndihmës etj. Kryerës i kësaj vepre penale, mund të jetë çdo person. Kjo formë e veprës penale mund të kryhet me dashje, vetëm me dashje direkte.

Perfundime:

Sot, organet e drejtësisë, është bërë sfidë lufta kundër kryerësve të veprave penale kundër pasurisë, e veçanërisht kundër veprave penale të vjedhjes. Numri i kryerësve të veprave penale kundër pasurisë po rritet me shpejtësi në mbarë botën. Gjithashtu rritje të veprave penale kundër pasurisë është i shënuar edhe në Kosovë dhe në veçanti edhe në komunën e Malishevës.

¹³ Gashi, Rexhep, Ekzekutimi i dënimeve alternative, Prishtinë, 2013

Vepra penale e vjedhjes përkufizohet si marrje e pasurisë së huaj me qëllim të përvetësimit të kundërligjshëm të saj për vete apo personin tjetër. Në këtë mënyrë bëhet përkufizimi i përgjithshëm i vjedhjes, i cili përfshinë të gjitha elementet të cilat janë të përbashkëta për të gjitha format e kësaj vepre penale: veprimi i marrjes, sendi i huaj i luajtshëm si objekt i veprimit dhe qëllimi i kryerësit të veprimit që për vete apo personin tjetër të përvetësojë dobinë pasurore të kundërligjshme.

Libra dhe artikuj

- Halili, Ragip, Kriminologjia, Prishtinë, 2011.
- Latif, Veseli, Kriminalistika, Prishtinë, 2011.
- Murati, Rexhep, Rishikimi i procedurës penale për shkak të fakteve dhe provave të reja, Prishtinë, 2006.
- Puhan, Ivo, E drejta romake, Prishtinë, 1989
- Sahiti, Ejup, E drejta e procedurës penale, Prishtinë, 2005.
- Sahiti, Ejup, Psikologjia gjyqësore, Prishtinë, 2007.
- Sahiti, Ejup, Murati, Rexhep, E drejta e procedurës penale, Prishtinë, 2013.
- Salihu, Ismet, E drejta penale (pjesa e posaçme), Prishtinë, 2009.